

## De tweede verbouwing (1896)

Daar de wet op het lager onderwijs steeds meer eisen stelt, moet het schoolgebouw in mei 1896 opnieuw worden vergroot.

Het onderwijzend personeel moet met 2 personen worden uitgebreid.

Men mag er van uitgaan dat het leerlingenaantal op dat moment meer dan 170 bedraagt, gelet op het aantal hulponderwijzers dat men nodig heeft naast de hoofdonderwijzer.

Voldoet men hieraan niet, dan vervalt het recht op subsidie.

Er blijft niets anders over dan de school te vergroten.

In verband hiermee krijgt timmerman Huisman opdracht om een begroting te maken.

Hij begroot het werk op f 1150,-.

Het bestuur besluit om het werk in daghuur te laten verrichten en het materiaal zelf te kopen.

De kinderen krijgen drie weken vakantie, zodat in die tijd de school verbouwd en vergroot kan worden.

In juli 1896 ontvangt meester D. Koebrugge een benoeming van de christelijke school te Kollum.

Neemt hij deze benoeming aan, dan zal hij, zoals hij al lang wil, lid worden van de Gereformeerde Kerk.

Daar het bestuur hem heeft verzocht te blijven, wil hij daarmee instemmen onder de volgende voorwaarden:

1. Blijft de verstandhouding even goed met het bestuur als hij lid wordt van genoemde kerk?  
(Dit wordt met 9 tegen 2 stemmen aangenomen en met "ja" beantwoord.)
2. Blijft het voor dit jaar geldende salaris behouden? (f 575,-)  
Dit wordt verworpen. Er waren 9 stemmen voor f 550,- en 2 stemmen voor f 575,-.
3. Kan hij een andere klas krijgen? (hij heeft z'n hoofdakte)  
Dit is mogelijk, daar het personeelsbestand wordt uitgebreid.

Gezien de veelal positieve reactie van het bestuur, besluit de heer Koebrugge om in Onstwedde te blijven.

In 1897 wordt de heer van Elsloo de derde hulponderwijzer, terwijl meester Saathof in 1898 tot vierde hulponderwijzer wordt benoemd.

In 1898 aanvaardt koningin Wilhelmina de regering. Ter gelegenheid van dit feit vraagt het bestuur zich af of men samen met de openbare school het feest moet vieren.

Men is echter van mening, dat het niet hoort; bovendien was de schoolcommissie ook niet gevraagd. Daarop wordt besloten het feest alleen te vieren en wel op 31 augustus.

Er wordt een collecte gehouden om het feest te betalen.

De organisatie wordt aan de onderwijzers overgelaten, omdat die "beter met een feest op de hoogte zijn".

Wel vindt het bestuur dat eerst de Unie-Collecte moet worden gehouden en pas daarna de collecte voor het schoolfeest.

Het jaar daarop (1899) is het leerlingenaantal dermate gegroeid, dat er een vijfde hulponderwijzer moet worden benoemd.

Daar er slechts één sollicitant is, heeft men weinig te kiezen en men benoemt de heer Wiegman uit Groningen.

Er wordt een nieuwe lesruimte gemaakt door het aanbrengen van schuifdeuren in een lokaal, zodat er twee ruimtes ontstaan.

## De leerplichtwet

Tot 1900 kende men in ons land geen leerplichtwet, dit in tegenstelling tot



1903.

*Bovenste rij, v.l.n.r.: meester Piebes, Engel Holtjer, Geert Heidekamp, Harm Heidekamp, Berend Bosker, Berend Volders, Jan Sterenborg, Harm Pinkster, Girbe Roodenboog.*

*Tweede rij, v.l.n.r.: Geertje Holtjer, Janna Pinkster, Harmke Pinkster, Margriet Maarsingh, Geertje Wubs, Antje Kruize, Dedde Maarsingh, Grietje Maarsingh, meester Jonkers.*

*Derde rij, v.l.n.r.: Martje Roodenboog, Albertje Kraai, Truitje Brakke, Truida Wubs, Geertje Huiting, Grietje Huiting, Geertruida Maarsingh, Deddie Maarsingh, Jantina Kruize, Aike Hids.*

*Onderste rij, v.l.n.r.: Klaas Bosker, Derk Brakke, Stoffer Holtjer, Berend Sterenborg, Jan Hidde Sterenborg, Aike Maarsingh, Geert Venema, Albert Wubs, Geert Hids.*

veel omringende landen zoals Engeland (1876), Frankrijk (1882) en Oostenrijk (midden negentiende eeuw).

De regering kreeg een zware strijd te voeren, daar met name de rechterzijde bijna unaniem tegenstander was van een dergelijke wet.

Deze houding werd in sterke mate beïnvloed door bestaande tegenstellingen.

Met name het anti-revolutionaire kamerlid jhr. de Savornin Lohman, verzettede zich heftig tegen een leerplichtwet.

Hij meende dat de staat, door het opleggen van leerplicht zich schuldig maakte aan een vergrijp jegens het recht en de taak van de ouders.

Uiteindelijk werd de leerplichtwet, ingediend door minister Goeman Borgesius, in de Tweede Kamer in stemming gebracht.

De wet werd met 50 voor en 49 stemmen tegen aangenomen.

De enige afwezige was de vrij-anti-revolutionaire afgevaardigde J.E.N. baron Schimmelpenninck van der Oye, heer van Hoewelaken.

Hij zou hebben tegengestemd (daarmee hadden de stemmen gestaakt en was het wetsvoorstel verworpen), ware het niet dat hij van z'n paard was gevallen en dien ten gevolge gewond was geraakt.

Het onderstaand versje werd nadien overal gehoord en gelezen:

*Baron Schimmelpenninck en zijn biek  
Doen beiden aan politiek  
De baron zei: "Tegen, zonder manco"*

De schimmel zei: "Wij stemmen blanco"  
Zo werd Borgesius' leerplichtwet  
Door paardepolitiek gered.

De wet werd in de Eerste Kamer met grote meerderheid aangenomen.

### Nuttige handwerken

Mej. Margaretha Wijgers vraagt tegen 17 april 1900 haar ontslag uit de functie van onderwijzeres in de nuttige handwerken.

Hoe lang ze heeft gewerkt is onbekend. Ze wordt opgevolgd door mej. T.Jonkers.

De wet van 1878 op het lager onderwijs bepaalde reeds dat het vak nuttige handwerken verplicht was voor meisjes.

Met name de merklap was een verplicht (en alom bekend) voorwerp.

De borduurranden klonnen op in moeilijkheidsgraad. Bovendien moest ieder meisje de letters van het alfabet kunnen borduren om haar linnengoed te kunnen merken.

De handwerklessen werden tussen de middag gegeven (elke schooldag) van 12 - 1 u.

Daaruit mag wel duidelijk blijken, dat meisjes zeer lange schooldagen hadden.

Er werd geen rekening gehouden met concentratieverlies of vermoeidheid.

In 1902 zijn er zoveel kinderen, dat het ondoenlijk is om nog goed handwerkles te kunnen geven. Mej. Jonkers vraagt dan ook om een assistente.

Dit wordt toegestaan. In eerste instantie mag er een meisje komen helpen voor drie lessen per week (f 0,10 per les).

In 1806, als er in totaal 250 leerlingen de school bezoeken, mag de hulp Hendrika Wubs elke dag komen helpen, voor hetzelfde bedrag per uur.

Jarenlang zijn de handwerklessen uitsluitend gegeven aan de meisjes. Toen deze lessen niet meer tussen de middag werden gegeven kregen de jongens



Merklap van Albertje Bessembinders  
1899.



1906.

*Bovenste rij, v.l.n.r.: mevrouw van Binsbergen, juf Bakker, meester Baalman, Hadewich Wubs, Aike Maarsingh, Zwaantina Maarsingh, Grietje Maarsingh, Antje Kruize, Janna Brouwer, Dedde Maarsingh, Harmina Maarsingh.*

*Tweede rij, v.l.n.r.: meester van Binsbergen, Harm Luring, Grietje Eerens, Jantje Meijer, M. Weidner, Stien Brouwer, Geertje Brouwer, Geertje Huls, Geertruida Maarsingh, meester Koebrugge, meester Piebes,*

*Derde rij, v.l.n.r.: Aike Luring, Harm Eerens, Hendrik Meijer, ?, Willem Weidner, Nantje Bruggers, Janna Bruggers, Kobie Brouwer, Hillegien Huls, Harmina Hilgenga, Wupke Huiting,*

*Vierde rij, v.l.n.r.: Hendrik de Haas, Wessel Wessels, Gerrit Weidner, Wupke Volders, Rikste Huiting, Freerk Boels, Meeme Boels, Abel Boels, Klaas Hilgenga.*

*Vijfde rij, v.l.n.r.: Stientje de Haas, Geert A. Migchels, Bertus Heidekamp, Frederik Bessembinders, Harm Bessembinders, Karsien Huitzing, Jo Huitzing, Gerrit Hilgenga,*

tijdens de handwerklessen meestal rekenen. In latere tijden ook handvaardigheid. ( van meester Horlings)